

פרוטוקול מס' 26

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
שהתקיימה ביום ד', כא' באייר תש"ל, 27.5.1970, בשעה 8.45.

נ כ ח ר :

חברי הועדה:
א. כץ - היו"ר
מ. אביזהר
נ. אליעד
י. גולדשמידט
ז. הרמן
ש. לוי
פ. צ. נריה
ע. פינברג-סרני
פ. פרוש
ד. קורן
א. רזיאל-נאור

מוזמנים:
מר י. שריד - מנכ"ל משרד החינוך
והתרבות

מר מ. לבנון
מר י. בן-יוסף - נציגי הסתדרות המורים
גב' נ. מרון
גב' ש. הראל

מזכיר הועדה: פ. פלכסר

רשמה: מ. כהן

סדר-היום:
א. שאילתות ותשובות
ב. המשך הדיון במעמד המורה בישראל;
שפיעת נציגי הסתדרות המורים.

27.5.70

שאלות ותשובותהיו"ר א. כץ:

אני פותח את הישיבה.

מר י. שריד:

תשובה לשאלתה של חברת הכנסת פינברג-סרני בענין מנרה. הסיבוצים בצפון מקבלים, באופן יחסי למספר התלמידים, אותה מיכסת משרות ושעות לחינוך מיוחד כמו שאר הישועים בצפון, אם כי מותר היה להניח שמספר הילדים הזקוקים שם לחינוך מיוחד נמוך יותר מאשר הממוצע הכללי בסביבה.

לגבי מנרה - בתשכ"ט לא היתה שם שום בעיה. לקראת תשל"ל - רץ באוקסובר נתקבלה הפניה הראשונה לגבי ילד אחד, וזה היה מאוחר, שכן את המיכסה מחלקים ביולי-אוגוסט. הדבר יתוקן לקראת שנת הלימודים תשל"א.

א. רוזאל-נאור:

האם אפשר לטמוע על המצב בישובי הצפון לאחר ההתרחשויות האחרונות שם, האם הלימודים חזרו למסלולם וכיצד חושבים למלא את מקומם של המורים שנפגעו? מה עושה משרד החינוך והתרבות כדי למנוע את השביתה שפרצה או עומדת לפרוץ בחינוך העצמאי?

שאלתה הנוגעת לטיפול בהורים של ילדים הזקוקים לחינוך מיוחד: יש לעשות פעולת הסברה והדרכה להורים כאלה, לקחת אותם לסיוע בבית-ספר מיוחד, כדי שיראו מה זה.

היו"ר א. כץ:

לשאלה הראשונה - תוך שבועיים עד ארבעה שבועות תוזמן הועדה, תוך תכנון שלנו, לביקור בן יומיים באזור הצפון. נבקר בבית-הספר היסודי בקריית-שמונה, בבית-הספר המקיף העל-יסודי, במפעל קהילתי, חינוך למבוגרים, בבית-הספר בדובב, באביבים, הר מירון, בבית-ספר שדה ובאכסניות נוער באזור.

ע. פינברג-סרני:

אני מציעה לכלול בסיוע גם אחד מבתי-הספר האזוריים, או כפר-בלום או הר ויגא, או בית-הספר באילת-השחר.

ז. הרמן:

ועדת השירותים עומדת לערוך סיור בשדרות. הכוונה היא לעמוד על בעיות עיירות הפיתוח, כולל בעיות החינוך וכו'. אני מציעה שחברי ועדת החינוך המעוניינים בכך ישתתפו בסיוע זה.

המשך הדיון כמעמד המורה בישראל: שמיעת נציגי הסתדרות המוריםהיו"ר א. כץ:

אני מקדם בברכה את נציגי הסתדרות המורים. נשמע את דבריהם בענין סטטוס המורה בישראל.

מר מ. לכנור:

אין צורך לדבר על חשיבותו של החינוך, אבל יש להעיר על חשיבותו של המורה, שהחינוך הוא כולו בידיו. כל עזרי החינוך החדשים שהומצאו אינם יכולים בשום אופן להוות תחליף למורה. הם באים לעזור לו.

יש הפרדה מוזרה בין היחס לחינוך ובין היחס למורה. מדברים ועושים הרבה למען החינוך; אין עושים מספיק למען המורה. שום הטבה לא ניתנה למורים בלי מאבק. על ועדת החינוך לפעול להרמת קרנו ומעמדו של המורה. הדבר תלוי בחלקו במורה. אבל הציבור חייב לדאוג לכך שיגיעו להוראה המורים שיוכלו להרים את המשימה הגדולה הזאת.

אנו חיים בתקופה של חידושים במדעים השונים. מורה לא מעודכן מבחינת הידע, במקצועו קודם כל, לא יוכל למלא את תפקידו. כלומר הוא חייב ללמוד כל חינו. בתקופתנו גם הפונקציות החינוכיות מוטלות בעיקר על בית-הספר. ומן הראוי להכין כבר עכשיו, לעשר-עשרים השנים הבאות, קאדר של מורים, יותר טוב משיש היום.

27.5.70 - פ. לכנון

החינוך חייב לעבור לאקדמיזציה מוחלטת, והכוונה לבית-הספר וגן הילדים. ככל שגיל הילדים ימנע יותר, כן הידע של המחנך חייב להיות גבוה יותר. אפשר להשיג זאת על-ידי שינוי בסמינרים. יש להעניק מעמד אקדמאי לכל סמינר, גם סמינר לגננות. דבר זה ממילא יחייב סלקציה מבחינת האינטלקט של התלמידים.

במקצוע ההוראה יש עייפות מיוחדת, אחרי עשר-עשרים שנה, עד כדי אי-יכולת להמשיך. לכן הסלקציה חייבת להיות לא רק מבחינת האינטלקט, אלא גם מבחינת האיזון הנפשי. מקצוע ההוראה חשוב לביקורת מצד גורמים רבים, וקשה לעמוד בזה. רק בעלי יציבות נפשית חזקה מאד יכולים להתגבר על זה. לכן יש צורך בבדיקה מוקדמת של מועמדים להוראה גם מבחינה זו.

קיימת תופעה רצינית ומדאיגה מאד של נשירת מורים מהוראה, בעיקר גברים. סיבה ראשונה לכך היא המשכורת. קיים פער גדול מאד בין משכורתו של מורה מתחיל ובין זו של אדם עם השכלה מקבילה. (ב) מורה נדרש להקדיש לפחות שנתיים, לפעמים שלוש שנים, לעבודה בספר. ואותו דבר לגבי גננות. רבים מבין בוגרי הסמינרים מוותרים מיד על העבודה ופורשים למיצועות אחרים.

סיבה נוספת לנשירה היא חומר האפשרויות להתקדמות. רק 7%-8% מבין הנכנסים להוראה זוכים להתקדמות כלשהי, לניהול, לסגנות, להדרכה ולפיקוח. וזאת כשאנו יודעים שפונקציות אלו אינן מתמלאות כפי שצריך; יש מחסור במפקחים. הניהול הופך את המנהל בעיקר לאדמיניסטרטור חינוכי, ואין הוא יכול להקדיש מספיק זמן להדרכת המורים בכותלי בית-הספר. רוב המנהלים אינם מומחים לכיתות א'-ב'. הגיל הרך דורש מומחיות מיוחדת. ואם הוא מומחה לכיתות א'-ב', אין הוא יכול לתת את המכסימום לכיתות הגבוהות.

יש צורך להוסיף מורים מרכזים של מקצועות הוראה, למשל מורה שידריך הוראת הטבע בכל בית-הספר. הדבר צריך להתבטא בגמול, בשעות וכדומה. יש צורך בתוספת בעלי תפקידים מיוחדים, כמו למשל ארגון חגיגות הילדים, שכספים, תפילה בבית-הספר הממלכתי-ועוד. בכל התפקידים האלה יש להעסיק צוות גדול יותר. לדעתנו צריך לאפשר ל-25% עד שליש מהמורים לעלות בדרגה. זה עשוי לעצור את הנשירה, וזה ודאי יגביר את הנהירה למקצוע.

לגבי מורים שכבר עובדים ושאינם אקדמאים, יש ליצור אפשרויות של השתלמות. בתחום זה נעשה לא מעט על-ידי המדינה בכוחות עצמה ובשיתוף עם הסתדרות המורים, אך זה עדיין מעט מדי. יש להוציא מורים באופן חלקי מבית-הספר ולאפשר להם תוך כמה שנים להשיג תואר אקדמי או תואר מקביל. הדבר גם ירענן אותם. הנסיון הוכיח שאלה שחוזרים אחרי שנת השתלמות הם רעננים יותר, מוכנים לאתגרים חדשים.

קיימת בעיית המורים העייפים. לפי חוק הגימלאות מורה יכול לעזוב את עבודתו רק עם הגיעו לגיל 60. גננות יכולות לפרוש בגיל 57. מורה שכבר אינו מתאים למקצוע חייב להימצא לבית-הספר, אף שהדבר הוא בניגוד לאינטרס של בית-הספר. הבעיה חמורה בחינוך לגיל הרך בפיוחד, שם הילדים רגישים ביותר להופעתו הרעננה של המורה.

הדברים שהצעת עכשיו יש בהם כדי להבטיח שבועוד 15-20 שנה יחול שינוי לטובה בחינוך, שכן אין פירות החינוך נראים מיד. עכשיו כולנו אוכלים את פירות המצויה שהיתה לפני עשרים שנה, בגבור העליה הגדולה, כשמשרד החינוך היה נאלץ לקבל למערכת החינוך אנשים ללא הכשרה מספיקה או ללא הכשרה כלל. רק פלא הוא כמה אלפים כאלה הצליחו להשתלב במערכת החינוך, בחלקם הגיעו להסמכה, בחלקם אפילו לתואר אקדמי, והם היום מן המורים המעולים של בית-הספר היסודי והעל-יסודי. אך אין לסמוך על נסים. עוד עליה גדולה או נשירה גוברת בחינוך עלולה להמיט שואה על החינוך.

ההצעות שלנו צריכות להיראות בעיניכם

כדחפזות ביותר.

מר י. בן-יוסף:

אני רוצה להדגיש שפסק הקשר בין המורה והציבור. אופן הכשרת המורה מרוכז בעיקר סביב הכנתו לידע מקצועי ולעבודה מתודית בבית-הספר. הדבר גורם לאי-הכרת המורה על-ידי הציבור, וכן לאי-הבנת המורה. המורה אינו מכין את עצמו לקשר הזה. זה מוכרח לבוא מראשית הכשרת המורה. עליו לדעת מה פעלו בסרב ההורים, מה הקשר שלו אתם. דבר זה גם יפתור במידה רבה את בעיית המורים היושבים בספר, שאין להם שום קשר למסום. כלומר עליו להיות גם איש ציבור, על-ידי זה גם מעמדו בציבור יהיה אחר.

בארגון העבודה בבית-הספר המורה הוא המוציא לפועל של ההוראות הניתנות לו על-ידי הפיקוח. למורה עצמו ניתנת מעט מאד עצמאות, הן בקשר לתכנית הלימודים והן בארגון העבודה. זהו מצב נוח למדי לרוב המורים. אבל אם מלכתחילה הארגון יהיה אחר, זה יהיה שונה. כאשר פרסמו את תכנית הלימודים, היתה אפשרות שאם הורים באזור מסויים ידרשו שחלק מהלימודים יהיה לפי תביעותיהם, הדבר ייעשה לגבי 25% מתכנית הלימודים. אינני יודע אם מישהו דרש זאת. התכנית צריכה להיות בנויה כך שחלק מההוראה יהיה נתון לאחריותו של המורה, הוא יהיה חייב לבצע זאת, לדאוג ולתכנן את הדברים. וזאת כמובן בתיאום עם הפיקוח.

בשנים האחרונות המועצות הפדגוגיות אינן עוסקות לגמרי כבעיות חינוך, תכנית לימודים, בעיות ביקורת, אלא יותר בכל מיני ענינים אדמיניסטרטיביים. אני מאמין שעמדתו של המורה של אותה מועצה פדגוגית תהיה אחרת בעיני הציבור, מאשר כשהמורה אינו מרגיש את עצמו אחראי לפעולה הפדגוגית שלו, אם דבר זה ישתנה.

גב' נ. פרוץ:

אני רוצה לדבר על שתי נקודות. האחת היא כיצד למשוך למקצוע ההוראה את הצעירים המוכשרים. בעבר, לפני קום המדינה, המורה היה שייך לשכבה של העליית התרבותית בארץ. בעשרים השנים האחרונות מצב זה השתנה. היום, בוער מוכשר, בעל כשרונות ויזומה ורצון להתקדם, אינו פונה להוראה, אינו רואה את ההוראה כיעוד. הוא פונה קודם כל לאוניברסיטה, ומקוה דרכה להגיע לעמדה ציבורית או כלכלית גבוהה. לצערנו, האוניברסיטה היום, למרות שיש בה מחלקות לחינוך והיא מכשירה פורים, שולחת לשורות ההוראה כמעט רק את אותם אנשים שלא הצליחו למצוא את מסומם בשטחים אחרים. הם אמנם בעלי ידע, אבל נדמה לי שהאוניברסיטאות כיום אינן מכוונות מלכתחילה לצרכי ההוראה, לא בבית-הספר היסודי ולא בעל-יחודי. בכך נזכחו גם האוניברסיטאות עצמן, המורים וההורים. יש לפעול למען שיפנו לאוניברסיטה אנשים שיראו בהוראה את יעודם, ושהאוניברסיטה תעניק להם את מה שהם זקוקים לו כדי שיוכלו למלא תפקיד זה כראוי. אז לא יהיה מצב שיפנה להוראה איזה מתימטיקאי מתוסכל או היסטוריון שלא הצליח במחקר. זה המצב היום בכיתות רבות. ולעתים פורים בבית-ספר דורשים מתלמידיהם אותו חומר שהם למדו באוניברסיטה.

צריך לקום מוחד שישלב בתוכו גם את מה שמעניקה האוניברסיטה לבוגריה, זה התואר האקדמי, וגם את אותם המקצועות הדרושים למורה; בנוסף להצמחה כמקצועות הוראה, גם את היחודות שאנחנו זקוקים להם ביותר בארץ, חוציולוגיה, פסיכולוגיה, תורת המבחנים. כלומר יש צורך במבנה לגמרי אחר של הוראה, מכסימום של מקצועות שיהיו מרוכזים בידי מורה אחד, ולא ספציפיקציה של מורה אחד במקצועו, שמלמד שתיים-שלוש שעות בשבוע ואינו מכיר את התלמידים.

ליד האוניברסיטאות צריכים לקום חוגים מיוחדים שיעניקו הכשרה למורים בתוספת תואר אקדמי, ולא רק ליטוש פדגוגי או דידקטי לתלמידי חוגים שהכוונה שלהם היא מלכתחילה אחרת. המחלקות הפדגוגיות באוניברסיטה עושות זאת, אבל הן מקבלות את התלמיד רק בשנה האחרונה, כשהוא רואה שהוא יהיה מורה, אז הוא מקבל את מספר המקצועות הדרושים לו לפי ראות עיני האוניברסיטה. התוצאות מוכיחות שזה לא משרת את התפקיד.

באותם חוגים מיוחדים יוכלו להשתלם גם המורים העובדים היום בחינוך, שיש להעלות את רמתם. במסגרות המיוחדות שיהיו באוניברסיטה ניתן יהיה לקלוט מורים בקורסים מיוחדים, ובמשך מספר שנים להביא גם אותם להשלים את הידיעות החסרות להם, וכן להביא אותם לידי תואר אקדמי או תואר מקביל. יש לארגן את החוגים והקורסים כך שמורה יוכל לתכנן את ההשתלמות שלו.

27.5.70 - ג. מרון

בקודה שניה היא בקשר ליוזמתו של המורה בבית-הספר, בעיני ההורים והתלמידים. בבית-ספר נחלטים ילדים מסוגים שונים, רשע שונה, עם בעיות נפשיות שונות. חלק לא מבוטל מהתלמידים הם קשי-הסתגלות, והם מצויים היום ברוב הכיתות בארץ. נעשה לא מעט על-ידי משרד החינוך כדי לפתוח מוסדות מיוחדים לתלמידים כאלה. יש בתי-ספר בפלאים לחינוך מיוחד. מורים מקבלים הסכלה מיוחדת לצורך הוראה וחינוך במוסדות אלה, והם מפיקים העצמם את המכסימום. אבל בענין זה יש צורך בחקיקה. הורים בדרך כלל נוטים להתעלם מכעיה זו, ומתנגדים להעברת ילדם לבית-ספר מיוחד. הדבר נובע גם מחוסר ידיעה של ההורים, מכך שהם אינם מכירים את המוסדות. אם תהיה יוזמה מצד משרד החינוך לקחת הורים כאלה לבקר במוסדות, זה עשוי לתת הרבה.

גב' ש. הראל:

אני רוצה לייחד את הדיבור על הגנים. מערכת החינוך לגיל הרך שונה בבעיותיה. מהות העבודה בגן הילדים היא למידה והוראה תוך כדי משחק והעשרת הצד האמוציונלי של הילד. לפי מחקרים שנעשו בשנים האחרונות, יש חשיבות רבה לפיתוח האינטלקטואלי בגיל הרך. העבודה בגן הילדים הסתגלה מאד בשנים האחרונות.

העקבות זאת הגננות עומדת בפני שתי בעיות: האחת - ענין ההשכלה. היום נדרש מהגננות לתת יסודות ללימודי טבע ומדע, יסודות למושגים מתימטיים, פיתוח לשוני מוגבר, פיתוח חשיבה. כל אלה מצריכים ידע לא רק בהסיכולוגיה, פדגוגיה, תורת הגן ולשון, אלא גם ידיעה במיזיקה וחימיה, מדעים יותר מדויקים ויסודות המתימטיקה.

שתי שנות הלימוד של הגננות בסמינר אינן מספיקות לכך. יש להוסיף שנת לימודים שלישית, ושנה שתהיה מוקדשת להתמחות במקצועות שהזכרתי. מוכרח להיות לימוד שיטתי. בסיומה של שנת הלימודים השלישית יש להעניק לגננות תואר מקביל ל-"ב"א, או ב"א, שיקנה את המעמד והשכר המתאימים. דבר זה יפנה לעבודה בגני-ילדים לא רק את התלמידות שמשום מה לא הצליחו להגיע לאוניברסיטה.

בסמינרים צריכה להיות סלקציה יותר גדולה, גם מבחינת ההשכלה, וגם מבחינת בריאות.

מקצוע הגננות הוא מעייף מאד, זו עבודה קשה יותר מאשר של שאר עובדי הוראה. עובדה שמאפשרים לגננות לפרוש כבר בגיל 57. יחד עם זאת חייבים לאפשר לגננות, אחרי 20-25 שנות עבודה, אם היא מרגישה עייפות - לפרוש, בתנאים הוגנים.

הסלקציה הגדולה יותר תביא גם לידי כך שיגיעו להוראה מחנכים מתאימים מבחינת ההקדמה על הסביבה. לא רק ההשכלה קובעת. מחנך צריך להקדין על סביבתו.

אני חושבת שהחוג הפדגוגי באוניברסיטה קצת מנותק מהמוסד החינוכי בחיי היום יום.

מבנה העבודה כיום בגן הילדים הוא כזה שהגננות אחראית על כל הצד הפדגוגי, ואת זאת אני מעריכה מאד, אבל גם על הצד האדמיניסטרטיבי של יחידת הלימוד, דבר שהיא משקיעה בו הרבה כוח ומרץ שהיו יכולים להיות מוקדשים לצד הפדגוגי. יש לחשוב איך לשחרר את הגננות מהטיפול הרב בצד האדמיניסטרטיבי. יש לי הצעה איך לעשות זאת, באמצעים לא כל כך גדולים, כדי שהיא תוכל להקדיש את כל זמנה רק לעבודה הפדגוגית.

היו"ר א. כץ: אני מודה לחברי המשלחת על הצגת הדברים.

ג. אליעד:

בקשר לפנסיה, לפי חוק עובדי המדינה, אחרי גיל 40 יכול אדם לפרוש, אחרי 15 שנות עבודה. מה המצב לגבי מורים? מה עם מורה שמשרד החינוך מוצא שאינו מתאים יותר להוראה?

בענין האקדמיזציה, ייתכן מצב שידרשו תואר ב"א גם בשביל מורה בבית-ספר יסודי. השאלה היא אם באמת תהיה אפשרות לעמוד בהיצע וביקוש. בית-הספר היסודי זקוק לאלפי מורים. האם הסתדרות המורים תקבל את זה שלמורה עם תואר ב"א בבית-ספר יסודי תהיה דרגת שכר אחרת?

27.5.70 - נ. אליעד

שמענו כאז הערה מענינת שמורה צריך להיות גם איש ציבור. זה תלוי יותר בכך מאשר בנו.

בענין השתלמות המורים - האם אפשר לקבוע מראש מסגרת ותכנון להשתלמות מורים, או שמא השתלמות באה לענות על דרישות פתחויות, כך שאי אפשר לקבוע זאת מראש. ייתכן שפה יש צורך בתיאום בין הצורך באחידות מצד אחד, ובין הצורך בפגישת עם תופעות חדשות מצד שני.

היו"ר א. כץ: מה עמדתכם לגבי קביעת אתיקה מקצועית שתחייב את כל הנוגעים בנושא זה של מקצוע ההוראה? היתה כאן הרגשה שדבר זה עשוי להעלות את היוקרה של המורה כפרופסיה.

מה עמדתכם כלפי הנושא שנקרא השתלמות חובה? האם למשל באה בחשבון הצעה כזאת: השתלמות חובה בנוסח זה, שמורה יתן יומיים-שלושה על חשבון חופשתו, והמעביד יתן יומיים-שלושה על חשבון הלימודים. אז יש לתביעה הרבה יותר תוקף מוסרי מאשר כשזה נעשה רק על חשבון ההוראה.

דיברתם על הצורך בקידום ובאוטונומיה. מה תרומת המנהל והמפקח לעיצוב הסטטוס של המורה, או אולי התרומה היא שלילית? המענות העיקריות כלפי הפיקוח נשמעות בעיקר מפי המורים, שבמקום שיהיה מנחה, במקום שיצטוו בהוראה - הוא מפסח. הענין הוא שבמסכים לפיקוח ופתחולים אליו אנשים שיש יותר אדפיניסטרטורים. ואם פעם מתחילים בזה, קשה לחזור לעמדות פדגוגיות. לפי הרגשתי זו אחת הסכנות הגדולות האורבות למקצוע וליוקרתי. הציבור הרחב והמורים עצמם מסתכלים על יוקרת המקצוע דרך זווית הראיה של מפקח ומנהל. נראה לי שדוקא זווית הראיה של המורה בכיתה היא הזווית האמיתית. מה עמדתכם בנושא זה?

יש פער בין מה שהמורים חושבים על הסטטוס שלהם בעיני עצמם ובין מה שהציבור חושב. כלומר אנחנו מעריכים את המורה ואת תפקידו יותר מאשר נדמה למורה שמעריכים אותו. האם אתם מודעים לפער הזה בין יחס הציבור ונבחריו לתפקיד המורה ולמורה, ובין יחס המורים והערכתם את עצמם?

בענין הפמיניזציה של ההוראה, 70%-80% מהמורים הן נשים, במסגרת היסודי והעל-יסודי. כך בכל העולם. נכון נאמר כאן, שכשפונים גברים למקצוע ההוראה יש הרגשה שמבחינת רמתם הכללית, התרבותית, ההשכלתית, החברתית, הם יותר נחותים מהצעירות הפונות להוראה. זה יוצר רגשי תיסכול אצל הגברים בהוראה. זה בולט בבית-הספר היסודי, ומתחיל גם בבית-הספר העל-יסודי. שאלתי היא האם באמת אנחנו צריכים לבחון את סטטוס המורה בהשוואה לפנורמת המקצועות הקיימים במדינה, או שיש להשוותו היום - בזכח העובדה שהפמיניזציה היא בעצומה - למקצועות נשיים?

לעומת זאת ההנהגה של המורים מורכבת בדרך כלל מגברים, קשה לי להאמין שניתן לעצור את הפמיניזציה. אם זו עובדה, האם אנחנו חייבים להתייחס באותם קריטריונים למקצוע זה כאילו זה היה מקצוע ככל מקצוע אחר, או גם לחפש את הייחוד שלו. האם חשבתם על זה?

ז. הרמן: לגבי נושאי העבודה של החתדרות המורים, אנחנו יודעים שזה ארגון שמטפל בבעיות של המורים, מבחינת משכורת, דירוג, תנאים וכו'. היתר רוצה לדעת מה הן הפעולות הקונסטרוקטיביות של החתדרות המורים. אם מדברים למשל על השתלמות מורים, האם החתדרות המורים נותנת עדיפות לנושא זה?

דובר כאן על כך שבחור שמסיים את האוניברסיטה ופונת להוראה, משכורתו נמוכה בהרבה בהשוואה עם מקצועות אחרים. נראה לי שצריך להתחיל ממשכורת יותר גבוהה. בקשר לכך אני שואלת האם ניתן לבקש מהמורה כל חמש שנים לכתוב עבודה על נושא מסויים? כדי לעשות זאת עליו ללמוד את הנושא. וכשהוא מסיים את העבודה, הוא מקבל גם איזו תוספת. אני ערה לבעיה מתי היא עשה זאת. אבל האם זה ניתן?

במוסד לשיתוף בינלאומי בחיפה היה סמינר
מאד מעניין על "גישה לא מקובלת לחידושים". שם משתמשים הרבה ברדיו
וטלביזיה. יש הרצאות מכוונות לא רק לתלמידים, אלא גם למורים. אולי
היינו יכולים לחשוב על אפשרות כזאת.

לגבי הקשר בין בית-הספר וציבור ההורים,
יש לפתח את הקשר הזה, שלא יצמצם רק לשיחה עם המורה על התפתחות הילד.
אפשר לפתח אותו על-ידי הרצאות והפעלה של ההורים יחד עם המורים.

בקשר לילדים קשי-חינוך וחקיקה - האם
אין סכנה בזה? לא תמיד ילד ששפריץ מאד בכיתה הוא דוקא ילד קשה-
חינוך. לא תמיד מל לדעת זאת. יש לערוך בדיקות של פסיכיאטרים
ופסיכולוגים.

בתל-אביב נעשה ניסיון של שימוש במתנדבים
לעבודה בבית-הספר עם ילדים המתקשים במקצוע זה או אחר, באופן
אינדיבידואלי. המתנדבים עברו סמינר וקיבלו הכוונה לעבודה עם ילדים
כאלה. זה מאד מצליח. האם היינו יכולים לעודד שימוש במתנדבים בתוך
בית-הספר, דבר שהיה קוטר יותר את בית-הספר אל החגיגה?

פ. פרוש:

אני רואה בדיון זה יצירת רקע להבנת
הבעיות. הקשבתם היטב לדברים שנאמרו,
אך הצטערתי מאד מניסת התייחסות שנסמעה בו, מהעמדת המורה כאילו הוא
מקופח בהערכה מצד החברה. הוראה היא תפקיד קשה. תפקיד המורה הוא
עיצוב דמות אנוש. תפקיד הסתדרות המורים הוא לעזור מהמורים את הרגשת
התייחסות הזאת, שאינה תורמת לענין.

נאמר כאן שהמורה עומד לביקורת הציבור.
כל מי שממלא תפקיד כלשהו עומד תחת ביקורת ופיקוח של הממונה עליו.
אתם כהסתדרות מורים צריכים להשריש את הסינוי שחל בתודעת הישוב גם
בקרב המורים.

אני תומך בהצעת חברת הכנסת הרמן בקשר
לזה שעל מורים להתמסר לכתיבת עבודות בנושא חינוך.

יש לעודד את שילוב ההורים בבית-הספר.
אם כי יכולים להיות גם הורים שרדנים, אבל בדרך כלל זה יקל מאד על
תפקיד המורים.

הייתי מעריך עריכת סימפוזיונים של אנשי
ציבור על מעמד המורה, אבל לא מתוך אספקט כאילו הוא נחות-דרגה. להיפך.
תפקיד המורה הוא החשוב והיסודי ביותר בעיצוב דור העתיד. תפקידכם
לא לגשת לפתרון בעיותיכם מתוך תיסכול, אלא מתוך העמדת מעמדכם כפי
שהוא באמת מוערך על-ידי אלה שיודעים את תפקידכם.

בסיכומינו אנחנו צריכים להראות כיצד
יותר ויותר לקיים מיפגשים וביירוטים כאלה. על-ידי כך אנחנו יכולים
לתרום הרבה מאשר מאשר על-ידי איזת ההלכות פורמליות.

ג. גולדהפידט:

נאמר כאן שמפקח בדרך כלל אינו מזריק אף
מורה ביסודיות, כי אינו מגיע לזה. יש
דעות שונות ושיטות שונות אם תפקידו של המפקח להזריק באופן אינדיבידואלי
את המורים שהוא ממונה עליהם, כולם או חלקם, או את הזקוקים לכך. מה
דעתכם, האם זה מתבקש ונחוץ או לא?

נשמעה כאן הצעה שהוראה היא מקצוע שאינו
מושך אנשים בעלי כשרון ובעלי שאיפות להתדמנות, ושרק ל-7%-8% מהמורים
יש סיכוי לצאת ממחלול ההוראה ולעבור למחלול של ביהול ופיקוח. אני
חושב שהמספר הזה קטן מדי. כבמים לחשוב הייתי לוקח את הגודל הממוצע
של בית-הספר היסודיים והעל-יסודיים. ב-10-15 השנים האחרונות התחדשו
הרבה מאד תפקידים חינוכיים שלא היו קיימים יודם, כמו למשל ייעוץ
פסיכולוגי שצומח מתוך שורות המורים, או התפקיד של מורה-יועץ, מנחה,
או תפקידים אחרים ששייכים לעבודה עם ילדים טעוטי-טיפוח. יש שטחים
רבים. קיימים היום מקצועות פדגוגיים בשדה שיש בהם פשוט יציאה מן
הכיתה, שאסור שהיא תהיה פטרה, אבל זה שינוי שדה הפעולה הפדגוגי של
המורה. השינוי הוא הבריא, המעודד. כן יש לשחת בחשבון את התפתחותן
של מחלקות חינוך עירוניות, מקומיות, ששם גם כן יש תפקידים חינוכיים,
או על גבול החינוך. לכן קשה לי להאמין שהאחוז הוא כה נמוך, 7%-8%.

פר מ. לבנון:

זה הדו"ק. זהו המספר.

י. גולדשמידט:

לא יכול להיות שהאפשרויות האלה מוצעות בלי שהרוצה בהן יכסיר את עצמו לענין זה ויבליט את עצמו בתוך העבודה על-ידי סגולות מיוחדות. אני זוכר שתרבה מעמיהם חיפשנו מועמדים לתפקידים חוננים ולא יכולנו למצוא אותם.

באשר לבעיית הפמיניזציה - יש לה סיבות שונות, אחת מהן היא אולי הנטייה הטבעית של האשה לחינוך. אבל בהחלט יכולים להיות שיקולים אובייקטיביים, מטריאליים, והם לגיטימיים. אבל אם מורה רוצה להתקדם, היא יודעת שהדבר ידרוש ממנה שעות עבודה פחות נוחות. זה עלול להיות גורם רציני, שהיא אפילו לא רוצה בהעלאת שכר או העברה לתפקיד אחר, הכרוך בשעות לא כל כך קבועות. יש לשאול אם הדברים האלה טובנים שהם מחייבים את שני הצדדים.

האם עמדת הסתדרות המורים היום היא שיש לשאוף לכך שכל המחנכים במדינה רצוי שיקבלו השכלה אקדמאית, לפחות ב"א? אני מבין שיכולה להיות עמדה דיפרנציאלית. יכולה להיות עמדה: מכיתה א' עד יב' - כן; בגן הילדים - לא. האם יש עמדה מחוכמת של הסתדרות המורים בענין זה, ומה היא?

פרופ' סליינברגר ניתח את השאלה אם ההוראה שייכת למקצועות הטכניים או האקדמיים החופשיים. פר בן-יוסף קבל על כך שעל-ידי ריבוי ההוראות מקצוע ההוראה הופך למקצוע טכני ולא אקדמי. אם מישהו דורש השכלה אקדמאית, הוא לא מתכוון לתואר, להשכלה ולמשכורת. הוא צריך לומר שעל כל המורים האלה להיות מסוגלים להגיע לרמה של אותו בעל מקצוע אקדמי, עם ההבנה של ירודות המקצוע, עם האפשרות להדור למקורות ולקבל את הכרעותיו האישיות על עבודתו מתוך מקורות ראשוניים של המקצוע. תפיסה זו יש לה קשיים אובייקטיביים לא מבוטלים. כי אין עוד מקצוע שהצריכה של האוכלוסייה אותו באופן פרופורציונלי היא כה גבוהה. אם למשל מספיק רופא אחד ל-1,000-2,000 נפש, ומהנדס ועורך-דין למספרים יותר גדולים, הרי האקדמאי הזה, המורה, יהיה דרוש לנו לכל 30 ילד בממוצע. לכן, בקשר לדרישה של השכלה אקדמית מגן הילדים עד גמר בית-הספר התיכון, השאלה היא אם יש באוכלוסייה שלנו מספיק משאבים אינטלקטואליים כדי לספק לנו מספר מספיק של בעלי רמה אקדמית למקצוע זה.

ש. לויין:

אני רוצה לבקש מחברי המשלחת שיוסקרו בפנינו את פעולות הסתדרות המורים בתחום ההשתלמות, ההוצאה הספרותית, הדיונים הפדגוגיים, הדרכה למורים, והעידוד של מורים בספר.

היו"ר א. כץ:

את התשובות של נציגי הסתדרות המורים נשמע בישיבה הבאה של הוועדה. אני מודה לכם מאד. הישיבה נעולה.

הישיבה נסתיימה בשעה 11.00.